

УДК 378.046-021.68:796:334.722(043.5)
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-1.16>

О. І. Верітов

кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
старший викладач кафедри фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету

ТЕОРЕТИЧНІ УЗАГАЛЬНЕННЯ З ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

У статті викладено теоретичні й методичні засади формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів з фізичної культури та спорту. Досліджено складну проблему, вирішення якої є перспективним науковим завданням і передбачає подолання низки суперечностей, зокрема, між об'єктивною потребою нинішнього українського соціуму в підвищенні статусу та поваги до людини-підприємця й відсутністю сформованої культури підприємницької діяльності як цільової характеристики підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту. Авторська концепція спирається на унікальні перспективи та самоактуалізаційний потенціал підприємницької діяльності у сфері фізичної культури та спорту, що має стати смислотворчою основою навчальної цілеспрямованості та усвідомленого пошуку студентом варіантів організації власної справи, яка стане логічним продовженням післяспортівної кар'єри в складних і важкопрогнозованих умовах ринкової економіки постіндустріального суспільства. Виділено основні корегувальні чинники традиційного педагогічного процесу в закладах вищої освіти спортивно-фізкультурного профілю, такі як використання специфічних принципів (принципи диджиталізації, варіативності освітніх траєкторій, ступеневості та кризовості, професійно-підприємницької контекстності); необхідних і достатніх педагогічних умов; персоналізованого навчально-методичного забезпечення; програмних (модельних) алгоритмів його поступової екстраполяції в практику індивідуального застосування. Експліковано педагогічні умови формування підприємницької культури, такі як нарощення індивідуальних ІТ-звичок та ІТ-присутності в освітньому, спортивно-фізкультурному, підприємницькому та соціальному середовищі; формування ціннісних установок на задоволення потреб інших людей у логіці усвідомленого контролю за альтруїстичними та комерційними мотивами; культивування практики прийняття рішень на основі інноваційних управлінських технологій (тайм-менеджмент, SMART тощо) засобами проблемного навчання; стимулювання розвитку підприємницького мислення, мотивації досягнення успіху та толерантності до ризиків засобами інтерактивних педагогічних технологій; насичення науково-дослідної роботи студентів підприємницьким змістом; забезпечення зустрічі з професійною позицією успішних підприємців у сфері фізичної культури і спорту та включення здобувачів освіти в соціальні (волонтерські) практики підприємництва; реалізація взаємодоповнюючих методик контролю та рефлексії динаміки розвитку підприємницьких якостей студентів. Встановлені факти свідчать про те, що в результаті педагогічного експерименту виникли такі кількісні та якісні зміни в особистісних і професійних характеристиках учасників освітнього процесу, які незаперечно свідчать про те, що процес формування підприємницької культури в експериментальних ЗВО відбувся більш успішно, що підтверджує гіпотезу дослідження, дають підстави констатувати досягнення його мети та виконання поставлених завдань.

Ключові слова: підприємницька культура, професійна підготовка, майбутній бакалавр фізичної культури та спорту, методичне забезпечення, педагогічні умови, методичний супровід, форми й методи навчання, заклади вищої освіти.

Постановка проблеми. Свобода підприємницької діяльності, більш вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України детермінували зростання ділової активності професіоналів різних галузей, зокрема суб'єктів спортивно-фізкультурного середовища, в якому розвиток підприємництва покликаний підвищити рівень здоров'я та соціального благополуччя громадян, популяризації в масовій суспільній свідомості ідеалів гармонійного та всебічного розвитку, досконалих фізичних здібностей і краси тіла тощо.

Зазначені процеси переконують у необхідності суттєвого корегування цільових і процесуальних характеристик професійної освіти майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту (ФКіС) на користь формування так званих *soft skills* (м'яких/гнучких навичок), якими є емоційний інтелект, ІТ-компетентність, готовність працювати в команді, лідерська життєва позиція, креативність, відповідальність, підприємницькі здібності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Надзвичайно важливу роль корегування цільових

і процесуальних характеристик професійної освіти майбутніх фахівців з ФКіС висвітлено в більшості фундаментальних науково-педагогічних досліджень останніх десятиліть, у яких підготовка професійних спортсменів, учителів фізичної культури, тренерів-викладачів, менеджерів, інструкторів з видів спорту, інших спортивних педагогів представлена як академічна освіта високого рівня складності, де зазначені фахівці готуються до ініціативного, творчого та відповідального виконання функцій збереження здоров'я, реабілітації, розвитку фізичних якостей населення (О. Ажиппо, Н. Белікова, В. Бойчук, Ю. Бріскін, М. Василенко, Г. Грибан, П. Джуринський, М. Дутчак, Є. Захаріна, Р. Клопов, Ю. Лянной, В. Мазін, І. Наконечний, М. Носко, Є. Приступа, В. Приходько, П. Рибалко, А. Сватъєв, Л. Сущенко, О. Тимошенко, О. Томенко, П. Хоменко, А. Цьось). Концептуальні задуми згаданих та багатьох інших авторів цілком логічно актуалізовано в Стандарті вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», у якому підприємницький дух професії задекларований як запит на людину, що здатна виконувати складні завдання в умовах невизначеності.

На посиленні ролі ліберальних і демократичних цінностей у діяльності закладів вищої освіти (ЗВО), реалізації політики прозорості, доброчесності та академічної незалежності, розблокуванні творчої ініціативи та звільненні інших потужних ресурсів якості педагогічних процесів неодноразово наголошували державні діячі та реформатори сучасної вищої школи (В. Андрущенко, М. Винницький, Л. Гриневич, Л. Губерський, І. Зязюн, С. Калашнікова, С. Квіт, В. Кремень, В. Луговий, С. Ніколаєнко, П. Саух, Ж. Таланова, О. Шаров, О. Шинкарук).

Наукові та громадянські настанови згаданих і багатьох інших учених, що реалізуються нині у сфері вищої освіти, детермінували надзвичайно високу активність дослідників проблем підготовки майбутніх фахівців з ФКіС, зокрема в контексті розвитку або формування в них підприємницької (А. Молдаван [1]), етичної (Б. Без'язичний [2]), комунікативної (О. Лахтадир [3]) компетентностей, професійної надійності (О. Солтик [4]), суб'єктності (В. Бицюк [5]), культури професійної самореалізації (В. Мазін), готовності до впровадження технології спортивного менеджменту (Л. Безкоровайна [6]), самовизначення після закінчення спортивної кар'єри (Т. Арабаджи [7]), самоорганізації (О. Тесленков [8]), особистісної активності (С. Собко [9]), інноваційної (Д. Балашов [10]), маркетингової (Т. Тищенко [11]), анімаційної (А. Сидорук [12]) діяльності, використання національних засобів фізичного виховання (О. Притула [13]), організації спортивного дозвілля в аквацентрах (Т. Серман [14]).

Процес формування підприємницької культури майбутніх фахівців ФКіС повинен подолати низку суперечностей, а саме між об'єктивною потребою нинішнього українського соціуму в підвищенні статусу та поваги до людини-підприємця й відсутністю сформованої культури підприємницької діяльності як цільової характеристики підготовки майбутніх фахівців галузі ФКіС; між усвідомленням складності й ризикованості спортивно-фізкультурної діяльності в умовах ринкової економіки та усталеною системою форм, методів і засобів освіти студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», які позбавлені практики контрольованого перебування в стресогенних умовах, вияву лідерських якостей, набуття досвіду ініціативної та ризикованої поведінки; між декларуванням вільного вибору індивідуальних освітніх траєкторій студентів та відсутністю практики фасилітації їхніх амбітних фінансово-економічних цілей і супроводу перспективних бізнес-ідей з боку викладачів та роботодавців в освітньому середовищі ЗВО; між дедалі вищими вимогами населення України до якості й переліку ринкових пропозицій у сфері ФКіС та недостатнім рівнем насиченості фахової освіти майбутніх бакалаврів комерційним і підприємницьким контентом, адекватними засобами й методами розвитку необхідних когнітивних, емоційних та поведінкових рис і якостей; між очевидною тенденцією до децентралізації фахової освіти, підвищенням академічної свободи ЗВО, можливостями впровадження індивідуалізованих освітніх програм та надто обережним залученням до педагогічного процесу ЗВО успішних підприємців галузі ФКіС, менеджерів спортивно-фізкультурних закладів, інших стейкхолдерів, що можуть підвищити якість навчання студентів, сприяти набуттю досвіду успішних підприємницьких дій. Усвідомлення необхідності виправити зазначені суперечності із застосуванням нових освітніх можливостей вищої спортивно-фізкультурної освіти ініціювало вибір теми дослідження.

Мета статті полягає в наведенні теоретичних узагальнень з дослідження проблеми формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів з фізичної культури та спорту.

Викладосновного матеріалу. Підприємницька культура набуває ознак ключової якості сучасної людини в умовах капіталістично детермінованого соціуму, що ставить на порядок денний проблему відповідної модернізації підготовки нових поколінь (Z) фахівців спортивно-фізкультурної галузі як потенційних суб'єктів соціально корисного, високомаржинального та гуманістично спрямованого бізнесу. Втім, масова професійна підготовка майбутніх бакалаврів України з ФКіС з визначених дидактичних та екстраосвітніх причин поки що демонструє в цьому питанні певне відставання, незважаючи на те, що Державний стандарт

зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» передбачає в переліку компетентностей та результатів навчання випускника достатній набір складників підприємницького успіху людини, зокрема її здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі в умовах невизначеності.

Виявлено, що з огляду на суттєве збільшення та популярність запитів громадян на неформальні спортивно-фізкультурні послуги фахівці з ФКіС дедалі більше користуються можливістю персональної підприємницької активності задля отримання прибутку, що іноді має деструктивні наслідки для фізичного й психічного здоров'я населення. Відповідно, обґрунтовано, що їх індивідуальна підприємницька діяльність має не лише упредметнюватися через накопичені протягом життя й професійної освіти знання та практичні навички, але й корелювати з наявністю загальної культури, гуманістичних ціннісних установок, моральних та юридичних обмежень.

У результаті аналізу наукової, методичної, історичної та публіцистичної літератури в галузі філософії, соціології, мікроекономіки, спортивного менеджменту, медицини, психології, педагогіки тощо констатовано надзвичайно важливу роль становлення підприємницької культури (ПК) в історії людства й брак наукового висвітлення проблематики її формування в межах теорії та методики професійної освіти. Виявлений ретроспективний та сучасний досвід концептуалізації процесу формування ПК у різних професійних співтовариствах демонструє певну спадкоємність і залежність розуміння цього феномена від особливостей його «прищеплення» у різних суспільно-економічних формаціях, релігійних та етнічних групах.

Доведено, що в сучасних українських традиціях побудови освітнього процесу в контексті проблематики формування ПК домінує логіка поступового та передбачуваного нарощення необхідних когнітивних, психоемоційних та діяльнісних ресурсів людини, сформульованих у термінах здебільшого загальних компетентностей, більшість яких можна зарахувати до метаякостей або, з використанням патернів західної термінології, *soft skills*. Експліковано низку суперечностей такого підходу, більшість яких пов'язана з фрагментарністю та абстрактністю уявлень розробників освітніх програм і науково-педагогічних працівників про особливості підприємницької діяльності в нинішніх умовах загалом та в галузі ФКіС зокрема. Констатовано брак академічної та мультикультурної мобільності студентів, незначний футуристичний (прогностичний) потенціал у цільових та змістових характеристиках традиційного навчання, інші суттєві недоліки освітнього процесу, що поступово виправляються в стихійному або опосередкованому стейкхолдерами (НАЗЯВО тощо) варіанті якості вищої освіти.

Обґрунтовано вибір поліпарадигмальності як найбільш конструктивної стратегії наукового дослідження, що має великий пояснювальний потенціал авторського бачення феномена ПК та способів її формування завдяки діалектичному поєднанню ресурсів системного, синергетичного, інтердисциплінарного, особистісно-діяльнісного, аксіологічного, культурологічного та компетентнісного підходів.

Визначено, що підприємницька культура фахівців з ФКіС у контексті цього дослідження є індивідуальною характеристикою особистості професіонала, що формується з набутих протягом життя й фахової освіти системи знань, цінностей, моральних та етичних норм, прийомів і методів, які дають змогу на свій власний ризик та під свою відповідальність здійснювати персональну економічну діяльність у сфері спортивно-фізкультурного бізнесу відповідно до чинних у суспільстві правових обмежень, норм, традицій.

Дослідження особливостей здійснення підприємницької діяльності фахівців з ФКіС дало змогу виокремити найбільш популярні її види та організаційно-правові форми. Отже, ними є такі:

- індивідуальне підприємництво – діяльність професійних спортсменів, послуги спортивних інструкторів та тренерів, блогерська діяльність у соціальних мережах;
- у формі юридичної особи – діяльність фітнес-клубів та організацій, що надають в оренду спортивні споруди та інвентар тощо.

Загальними вимогами до економічних знань фахівців під час здійснення господарської діяльності визначено знання норм і процедур оподаткування, володіння маркетинговими технологіями, навички брендингу, оптимального розподілу часу та планування; специфічними економічними знаннями – способи організаційного проектування, ведення обліку господарських операцій, управління фінансами, ризиками та персоналом, ведення орендних операцій. До прикладних знань та вмій зараховано розуміння порядку державної реєстрації бізнесу, елементарні знання в галузі договірної права, створення відеороликів та технічного супроводження блогерської діяльності.

У процесі відбору та структурування ПК майбутніх бакалаврів з ФКіС виокремлено сім основних її компонентів (психологічний, етичний, економічний, управлінський, інформаційно-комунікаційний, соціальний та педагогічний). Для конкретизації кожного компонента вибрано по п'ять елементів (складників), що мають різний за вагою вплив на формування рівня ПК. На основі кваліметричного підходу розроблено факторно-критеріальну модель, застосування якої дає змогу визначити рівень ПК з урахуванням вагомості визначених семи компонентів. На основі факторно-критеріальної моделі розроблено текст

опитувальника, відповіді на який дають змогу оцінити рівень ПК за п'ятибальною шкалою.

Запропонований діагностичний інструмент допомагає не лише оцінити загальний рівень ПК респондентів, але й виявити найбільш проблемні її параметри, що в подальшому може бути використано для розроблення структурно-функціональної моделі формування ПК та змісту науково-методичного забезпечення її формування.

Авторська концепція спирається на унікальні перспективи та самоактуалізаційний потенціал підприємницької діяльності у сфері ФКіС, що має стати смислотворчою основою навчальної цілеспрямованості та усвідомленого пошуку студентом варіантів організації власної справи, яка буде логічним продовженням післяспортивної кар'єри в складних та важкопрогнозованих умовах ринкової економіки постіндустріального суспільства.

Такий пошук має відбуватися в межах впливу та нарощення суб'єктності студентів у трьох таких генеральних незалежних середовищах:

- спортивний (олімпійський, професійний або масовий спорт), головною метою якого залежно від різновиду є концентрація на підготовці та успішній участі в Олімпійських іграх (медалі, слава, честь держави); участі у видовищних шоу, бізнесі тощо (гроші, цінні призи, дохід від реклами тощо); самоствердження та гармонійний розвиток фізичних і психічних якостей (зміцнення здоров'я, гарний настрій та задоволення від активного типу дозвілля);

- освітній (академічне навчання в обсязі 240 кредитів у вибраній індивідуальній освітній траєкторії, у якому поєднано добре перевірені продуктивні технології педагогіки вищої школи та прикладні напрацювання спортивної дидактики);

- підприємницький (побутова економія, елементарна мікрокомерція та пошук способів отримання додаткового доходу тощо), головною метою перебування в якому є накопичення досвіду прибуткової економічної активності, фінансової грамотності з урахуванням того, що освітні та спортивні цілі на цьому етапі життя мають домінувати.

Основними корегувальними чинниками традиційного педагогічного процесу в ЗВО спортивно-фізкультурного профілю визначено використання специфічних принципів (принципи диджиталізації, варіативності освітніх траєкторій, ступеневості та кризовості, професійно-підприємницької контекстності); необхідних і достатніх педагогічних умов; персоналізованого навчально-методичного забезпечення; програмних (моделних) алгоритмів його поступової екстраполяції в практику індивідуального застосування.

На організаційно-методичному рівні в концепції враховано низку академічних традицій навчання майбутніх бакалаврів ФКіС, зокрема поєднання спортивно-тренувального та освітнього процесу, можливості та важливості проходження дослідницької та

виробничої практики із залученням успішних професійних тренерів, підприємців і роботодавців.

Обґрунтовано педагогічні умови формування ПК майбутніх бакалаврів з ФКіС, зокрема нарощення індивідуальних ІТ-звичок та ІТ-присутності в освітньому, спортивно-фізкультурному, підприємницькому та соціальному середовищах; стимулювання розвитку підприємницького мислення, мотивації досягнення успіху й толерантності до ризиків засобами інтерактивних педагогічних технологій; формування ціннісних установок на задоволення потреб інших людей у логіці усвідомленого контролю за альтруїстичними та комерційними мотивами; культивування практики прийняття рішень на основі інноваційних управлінських технологій (тайм-менеджмент, SMART тощо) засобами проблемного навчання; вивчення й засвоєння досвіду професійно успішних підприємців у сфері ФКіС та включення здобувачів освіти в соціальні (волонтерські) практики підприємництва; насичення науково-дослідної роботи студентів підприємницьким змістом; реалізація взаємопов'язаних методик контролю та рефлексії динаміки набуття студентами підприємницьких якостей.

На основі визначених програмних результатів навчання експліковано компоненти освітньої програми, представлені через 14 змістових модулів визначених навчальних дисциплін, науково-дослідну діяльність студентів (курсова робота, що включає розроблення персональних стартапів у галузі ФКіС), емпіричний експеримент з елементами підприємницької активності (наскрізна виробнича практика, що передбачає імітаційну спробу реалізації персональних стартапів під контролем та супроводом досвідчених носіїв ПК).

Методичне забезпечення змодельоване в логіці рекомендацій Національного агентства з питань якості вищої освіти, які упередженістю у створенні педагогічними колективами та зацікавленими стейкхолдерами системи прозорих, соціально підтриманих, дидактично обґрунтованих, публічних та конкурентних документів і навчальних ресурсів, що дають змогу через модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище закладу вищої освіти об'єднати педагогів, адміністраторів, здобувачів освіти та інших стейкхолдерів в одну інтегровану систему, частиною наскрізної відповідальності якої є формування ПК студентів.

Ключовою відмінністю реалізації змодельованої системи є збільшення ступеня персоналізації та зацікавленості викладачів і студентів у побудові якісної, конкурентної, споживацько привабливої, візуально та змістовно доцільної архітектури навчальних дисциплін та окремих модулів навчання як важливих інструментів організації та фасилітації самостійної роботи студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» (на першому рівні вищої освіти), що покращують імідж та впливають на професійний рейтинг педагога,

надають суттєво більший набір варіантів адаптації студентів до когнітивних та психоемоційних особливостей їхнього сприйняття інформації, мотивів, сильних та слабких сторін, інтересів, а головне, персоналізованого темпу навчання.

Створення аутентичних, студентоцентризованих силабусів дисциплін, методичних рекомендацій до виконання курсових досліджень, креативних дидактичних завдань забезпечує можливість більш вільного та усвідомленого вибору форм навчання (очна, заочна, дистанційна, мережева, дуальна) через асинхронні та синхронні засоби дистанційної комунікації, одночасно підвищуючи цінність персональних зустрічей, консультацій та інших форм аудиторного контакту.

У педагогічному експерименті реалізовано низку додаткових інновацій у методичній та організаційній площині освітнього процесу, що, зокрема, передбачає таке:

- адаптація групових, індивідуальних, інтерактивних, контекстних, проблемно-пошукових методів навчання в практику онлайн-викладання (через Zoom, Google Meet, Webex-засоби);

- більш якісна інтеріоризація змісту лекцій та практичних занять (у текстовому, відео-, аудіо-, реальному режимі або в режимі трансляції), виконання навчальних, квазіпрофесійних, навчально-професійних завдань з використанням фото-, аудіо-, відеозаписів, що ідентифікують їх автора, консультативна, науково-дослідна та тьюторська підтримка в синхронному та асинхронному режимі, автоматизоване або персональне вжиття заходів контролю;

- залучення до освітнього процесу стейкхолдерів (тренерів, менеджерів оздоровчих клубів, власників спортивно-фізкультурного бізнесу, підприємців галузі тощо) на засадах сумісництва або тимчасових трудових угод тощо.

Аналіз даних, отриманих наприкінці педагогічного експерименту за допомогою авторського опитувальника в експериментальній (ЕВ) та контрольній вибірках (КВ), показав, що існує статистично достовірна відмінність за критерієм Манна-Уїтні між даними ЕВ та КВ за більшістю компонентів на прийнятому рівні значущості ($p < 0,05$). Винятком є соціальний компонент, за яким відмінності виражені ($p = 0,08$), проте не мають статистично достовірного характеру.

Аналіз даних експертного оцінювання в ЕВ та КВ виявив наявність відмінностей у рівні сформованості підприємницької культури між ЕВ та КВ, що підтверджено порівнянням отриманих даних за критерієм Манна-Уїтні за більшістю компонентів цієї професійної якості на прийнятому рівні значущості ($p < 0,05$). Винятком є інформаційно-комунікаційний компонент, за яким відмінності хоча й зафіксовані, проте не мають статистично достовірного характеру ($p = 0,08$).

Висновки і пропозиції. Встановлені факти свідчать про те, що в результаті педагогічного ек-

перименту виникли такі кількісні та якісні зміни в особистісних і професійних характеристиках учасників освітнього процесу, які незаперечно свідчать про те, що процес формування підприємницької культури в експериментальному ЗВО відбувся більш успішно, що підтверджує гіпотезу дослідження, дають підстави констатувати досягнення його мети та виконання поставлених завдань.

Проведене дослідження є ще одним кроком до побудови оптимальної інфраструктури якості освітнього процесу майбутніх бакалаврів зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», який не зупиняє інших методичних, організаційних можливостей формування готовності до підприємницького стилю життя та професійної діяльності.

Перспективу подальших досліджень становлять можливості розвитку підприємницької активності та комерційної продуктивності самих ЗВО, зокрема побудови автоматизованої системи викладацьких рейтингів, пошуку економічних механізмів, що стимулюватимуть до чесної конкуренції суб'єктів педагогічного впливу, а саме гарантів освітніх програм, професорсько-викладацький склад, інших адміністраторів та модераторів навчання.

Список використаної літератури:

1. Молдаван А. Актуалітети розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту. *Теоретико-методологічні основи розвитку професійної освіти і навчання*. 2019. № 18. С. 16–23. DOI: 10.32835/2223-5752.2019.18.16-23.
2. Без'язичний Б. Теоретичні і методичні засади формування етичної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у процесі професійної підготовки : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Скороводи. Харків, 2016. 435 с.
3. Лахтадир О. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» ; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2017. 261 с.
4. Солтик О. Теоретичні і методичні засади формування професійної надійності майбутніх учителів фізичної культури : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Хмельницький національний університет. Хмельницький. 569 с.
5. Бицюк В. Формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2020. 230 с.

6. Мазін В. Формування культури професійної само-реалізації майбутніх учителів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2008. 222 с.
7. Безкоровайна Л. Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до впровадження технології спортивного менеджменту : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2009. 254 с.
8. Арабаджи Т. Формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Харків, 2017. 256 с.
9. Тесленков О. Педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». Одеса, 2017. 237 с.
10. Балашов Д. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної професійної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми, 2018. 285 с.
11. Тищенко Т. Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до маркетингової діяльності : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2012. 215 с.
12. Сидорук А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної діяльності в загальноосвітній школі : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 288 с.
13. Притула О. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький, 2016. 234 с.
14. Серман Т. Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до організації спортивного дозвілля учнівської молоді в аквацентрах : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2017. 204 с.

Veritov O. Theoretical generalizations of research to the problem of formation of entrepreneurial culture of future bachelors in physical culture and sports

The author's view on theoretical and methodical basis for formation of business culture of future bachelors in physical culture and sports is covered in the work. It is shown that despite its complexity it is a promising scientific task, by resolving which a number contradictions will be overcome, in particular, the one between the objective need of the current Ukrainian society to improve the status and respect for an entrepreneur and lack of business culture as a target characteristic of training of future professionals in physical culture and sports. The author's concept is based on unique perspectives and self-actualizing potential of entrepreneurial activity in the field of physical culture and sports, which should become a meaningful basis for educational purposefulness as well as students' conscious search for business initiatives to set up their own business, which will be a logical continuation of post-sports career in difficult market economy society. The main corrective factors for the traditional pedagogical process in higher education institutions of sports and physical education profile are highlighted, these are the use of specific principles, such as digitalization, variability of educational trajectories, gradation and crisis, professional and business context); necessary and sufficient pedagogical conditions; personalized educational and methodical support; software (model) algorithms for its gradual extrapolation into the practice of individual application. The pedagogical conditions of formation of entrepreneurial culture have been explained among them the crucial are an increase of individual IT-habits and IT-presence in educational, sports-physical culture, entrepreneurial and social environment; formation of values to meet the needs of others in the logic of conscious control over altruistic and commercial motives; cultivating the practice of decision-making on the basis of innovative management technologies (time management, SMART, etc.) by means of problem-based learning; stimulating the development of entrepreneurial thinking, motivation to achieve success and risk tolerance by means of interactive pedagogical technologies; saturation of research work of students with entrepreneurial content; ensuring a meeting with the professional position of successful entrepreneurs in the field of physical culture and sports and the inclusion of students in social (volunteer) business practices; implementation of complementary methods of control and reflection on the dynamics of development of entrepreneurial qualities of students. The facts were proved during the pedagogical experiment show that as a result of pedagogical influence there were convincing quantitative and qualitative changes in personal and professional characteristics of participants of educational process which indisputably testify that process of formation of business culture in experimental institutions of higher education took place more successfully, which confirms the hypothesis of the study, signifies the achievement of its goals and objectives.

Key words: *entrepreneurial culture, professional training, future bachelor of physical culture and sports, methodical support, pedagogical conditions, methodical support, forms and methods of education, institutions of higher education.*